Ч. 37 Pocztowa należytość opłacono ryczałtem. Львів, неділя 8. вересня 1929. Рік XXXI

Виходить що тижня в неділю.

Адреса редакції і адміністрації: „Свобода“, Львів, Ринок 10, II. пов.

Телеф. Редакції: 29-41.

СВОБОДА

СЕЛЯНСЬКА ГАЗЕТА

Орган Українського Національно-Демократичного Обєднання.

ПЕРЕДПЛАТА виносить в краю: місячно 80 сот., чвертьрічно 2 зол. 20 сот. В Америці 2 дол. річно. Зміна адреси 50 сотиків. Поодиноке число коштує 20 сот.

Телеф. Друкарні: 29-26.

Шлях до кращого.

Хто не хотів би жити краще, як жие!... Лиш біди бідній людині досить, а багацтва навіть найбагатшому мало. Та воно інакше й не може бути, бо коли би була якась межа добробуту, до якої стреміли би люде, то скоро завмер би в світі всякий поступ. Найкраще замітне це на тому, як люде переносяться з місця на місце. Не задоволив людини ні віз, ні карита, ні залізниця, ні автомобіль, ні навіть теперішний зероплян її не задовольняє. Людська думка не спочиває ні хвилини, а все працює над тим, щоб лекше і краще людям жилося.

А ми-ж то українці що — від мачохи? Ні! І наша думка працює над тим, щоби нам краще жилося, і ми не стоїмо на місці, а поступаємо вперед. Що зле нам тепер живеться?... Трудно! Колись жилося ще гірше!... Пробували ми на свойому віку і солодкого і гіркого, і коли все гаки втрималися, хоч здавалося, що весь світ змовився проти нас, то це доказ, що ми не дармували. Що ми не добули того, чого прагнули? Га!... Признаймося, що робили багато і грубих помилок. На будуче будемо розумнішими, а що наша пісонька ще не відспівана, то прийде час, коли ми її краще будемо співати, як співали колись.

Кожна людина, працюючи, дивиться у будучину: що з тої праці. має вийти, — а знаючи ту свою ціль — добирає до цього способів і засобів. І коли людина має сильну волю і хоче ту ціль осягнути, то осягне. Одному вдається це лекше, другому труднише, але ті труди є таким буденним явищем, що вони не спиняють людей у праці. Трудніще є йти до якоїсь цілі більшою громадою, народом, коли в кожного є своя думка, свій погляд на те, що повинен нарід робити, щоби зближатися і вкінці дійти до своєї цілі. Проте і та трудність з часом відпадає. В народі зростає свідомість, за свідомістю йде карність — дісціпліна, а дісціплінований нарід все одно, що одна людина, з одною думкою, з одною охотою добитися свого.

Тому то й нам українцям тяжко поступати вперед, що в нас багато думок, що ми розбиті, що в нас бракує подекуди свідомости, в другому місці не достає карности, а ще в иншому спиняють нашу працю просто звичайні непорозуміння, які несовісні люде роздувають до таких перешкод, що їх ніби то не можна подолати.

Наш шлях до кращого йде через освіту, як і у всіх народів. На жаль розуміння освіти в нас було не повне і через те відмінне від того розуміння, яке було в инших народів. Тепер це мститься на нас. Бо є в нас люде, які думають ще по старому, є такі, що розуміють справу освіти так, як повинно її розуміти, але є й такі, які попадають в другу крайність. Це все дуже яскраво зазначилося в боротьбі за „Рідну Школу“. Одні хотіли би виховувати дітей по старому, а зі шкіл хотіли би випускати лиш інтелігенцію з висшими студіями і патентами, другі осуджують це і хотіли би бачити в нас лиш фахові школи, а треті — і на тому становищі стоїть Українське Національно-Демократичне Обєднання — доказують, що нам потрібно і одне й друге. В недавно програних змаганнях за нашу державу однаково бракувало нам людей з висших шкіл, як і з фахових; однаково бракувало нам тих, що з патентами займали колись урядові посади, як і тих, що без патентів і без землі вміли би працювати і жити, та бути корисними свому народові.

На жаль в нашій народній масі покутує ще стара думка про освіту. Народня маса дивиться на школу, як на фабрику урядовців і панів з: становищем. Селянин посилає дитину до школи не інакше, як до гімназії, або семинарії. Багато здібних селянських дітей не посилається до школи просто тому, що батьків не стати на гімназію чи семинарію. Инших шкіл село не знає. Алеж є чейже якась середина між тими, що можуть посилати дітей до гімназії і тими, що зовсім не можуть вислати дитини поза своє село!... Безперечно є і та середина може і мусить нарешті посилати своїх дітей до таких шкіл, з яких і виходить т. зв. середній стан — фахові робітники, майстрі, торговці. Їх в нас бракує, через той брак ми, як нарід, багато стратили в минулому і тратим. тепер, а через те, що ми той третій стан занедбуємо, то в нас зростає число людей без жадних засобів до життя.

Що-ж робити? — А те, що кожний свідомий українець, а кожний член Українського Національно Демократичного Обєднання тим більше мусить дбати, щоби в нашому народі дозріло правильне розуміння освіти і школи: щоби українські діти заповнювали всі фахові школи, які існують в нашому краю; щоби нарід давав почин до закладання своїх приватних фахових шкіл; щоби через це не недоцінював загально вишколюючих середніх шкіл включно з патентами, бо й ті для нас потрібні. Це буде певний і дуже доцільний крок вперед на шляху до нашого кращого.

Вічовий рух.

ТУРЧАНЩИНА. 18. серпня відбулося в **Должках** віче, на яке прибув посол Великанович. Зійшлося багато людей з поблизьких сіл: **Завадка, Росохач, Задільськ і Криве.** Вже хочаб з цього видко, пишуть вічовики, що й наші темні бойки помаленьки будяться зі сну темноти. Посол Великанович здав звіт з посольської діяльности Укр. Клюбу і розяснив українське питання під Польщею. Закликав зібраних до організації і до праці освітньої, до оснування своїх кооператив і культурно-освітніх товариств, та вказав на шкідливу роботу ріжних сельробів, москвофілів і всіляких „Вікторців“ Височанських (єдинка).

Вкінци **забрав** голос організ. Читальні Данило Романчук, котрий домагався, щоби поробити заходи в **соймі** над усталенням цін за церковні треби, бо деякі несовісні священики натягають бідних селян. Дальше всі учасники віча жалувались на ріжні утиски-тягарі в роді ріжних конкуренцій (відбуд. плебанії в Завадці), податків — доходових, маєткових і дорогових, мимо того, що дороги самі направляють шарварками. Відтак домагалися парцеляції скарбових і ерекціональних ґрунтів для беземельних і малоземельних селян.

На закінчення віча Д. Романчук подякував послові в імени Читальні й громади за труд і працю і взагалі всім укр. послам за їхні заслуги з посольської діяльности, та завзивав всіх українських послів, без ріжниці на партії, стани й переконання, лучитись і працювати разом для добра народу.

Освітня, господарська й сокільська організація.

СТАРОСАМБІРЩИНА.

Дня 27-го липня ц. р. відбулася в **Сошиці Диковій** велика нарада просвітянських і сокільських організацій, а 2-го серпня відбулася також довірочна нарада в справах сільсько-господарської і культурно-освітньої організації.

5-го серпня відбулася нарада в **Топільниці** в справах просвітянської роботи в читальнях і в справах сокільської організації.

11-го серпня мало відбутися в селі **Балівцях** віче, на яке мав приїхати сен. Татомир. Віче з непередбачених причин не відбулося, а натомість відбулася велика нарада. Громадяне виповнили по береги домівку читальні і ціле подвіря. Промовляв Турянський Осип, який порушив усі болячки, які долягають нашому народові, і як лікарство на це вказав на конечність зорганізованого життя на всіх ділянках. Присутні постановили заложити у себе кружок „Сільського Господаря“, а молодші рішили оснувати собі „Сокіл“. Взагалі люде в Балівцях охочі до громадської роботи, тільки треба їм у праці більше помочі.

19-го серпня відбулася довірочна нарада в селі **Тершові,** в справах сокільської організації і завдання нашої сільської молоді в теперішню хвилю. Тогож таки дня підписала молодь статути на заложення у себе „Сокола“.

13-го серпня відбулася довірочна нарада в селі **Спасі.** Мешканці цього невеличкого села виказують велику охоту до організаційної роботи, тільки що нема кому їх в тім напрямі вести.

На всіх згаданих нарадах реферував Осип Турянський.

ОСВІТНИЙ КОНГРЕС з нагоди 60-ліття Товариства „Просвіта“ відбудеться невідкличнo у днях 22—24. IX., 1929 р. у Львові. Звертається увагу всім референтам, щоби були готові з своїми рефератами. — Конгресовий Комітет. 117 5—?

Хочуть розібрати церкву ще й на кошт громади.

Місточко Крилів на Холмщині має 70% укр. населення і від 300 літ було осідком парохії. В р. 1911 вибудували тут православні українці прегарну муровану церкву і приходство. У воєнне лихоліття. Крилів був тереном довгих і завзятих боїв, але церква вийшла з них ціло. Щойно в часі польсько-большевицьких боїв в р. 1920 гарматня куля обірвала з вежі церкви 6 аркушів мідяної бляхи.

Коли по цілій Холмщині почали замикати православні церкви, то замкнули і церкву в Крилові. Перш усього не дозволено залатати бляхою вежі, а потім і сходитися в церкві на богослуження. В цій справі їздили делеґації до старoства в Грубешові, до воєвідства в Люблині а навіть до міністерства у Варшаву, але нічого не помогло. В тімже самім часі невідомо чого арештовано місцевого пароха Володимира Вижанського, приходство занято під уряд „ґміни“, а коли священика звільнено, то він мусів осісти при філії крилівської церкви в Переґорілові.

В перших днях серпня ц. р. оббігла православну українську громаду Крилова тривожна вістка, що зі старoства в Глубешові мав прийти наказ розбірки церкви. Цю неймовірну чутку ствердив врешті війт ґміни поляк Дроньковський. Він звернувся до опікунів церкви, щоби вони конечно старались про знесення наказу розбірки церкви, бо він вже від двох тижнів має з цим клопіт. Як він вимовився, ходило тут про кошта розбірки. Старoство наказувало, щоби церкву розібрати на кошт громади, а війт Дроньковский боронився тим, що церква є надзвичайно сильна, мури нові і тим самим кошт буде дуже великий.

Остаточно 17-го серпня зїхала на місце „комісія“ з комісаром старoства і якимсь інжінером від шутрования доріг з Грубешова.

Та комісія оглянула церкву і не допустила навіть мови про те, щоби можна було церкву направити; вона мусить бути розібрана і то на кошт громади (ґміни).

„Комісія“ відїхала а громадяне кинулись на всі сторони за поміччу. Вислали також делеґацію до посла Кохана. З поручення Президії Клюбу пос. Кохан виїхав туди 22-го серпня, та зібравши точний потрібний матеріял, вислав в імени Укр. Клюбу депешу до міністерства внутрішних справ з рішучим протестом проти розбірки церкви. Є відомости, що наказ розбірки буде знесений.

Австрійське село і місто — два ворожі табори.

З колишньої великої австро-угорської монархії осталась після війни лиш маленька, обкроєна німецька республика — Австрія. Доля цеї держави незавидна. Не лиш, що обкроїли її і обложили тягарами, то ще й звязали її волю: вона не сміє мати війська і не сміє користати зі славного права про самоозначення. Австрії не оставалось по війні нічого іншого, як прилучитись до Німеччини, і вона цього хотіла, але побідники на це не дозволили, щоби через це не скріпилась занадто Німеччина. Німеччина і без того кріпшає, а бідна Австрія ледве животіє.

Так вже водиться в світі, що одно лихо зроджує друге. Отже й в Австрії сталося таке саме. Мати військо її заборонено, але не забезпечено її перед „добрими“ сусідами — особливо італійцями, які не спускають з неї свого грізного ока. Тому австрійські німці, продумуючи над своєю самообороною, почали організувати на військовий зразок громадські організації. А з того знов вийшов клопіт. Столицю Відень, переповнену робітниками, захопили в свої руки соціялісти і згуртували біля себе всі міста, в яких зорганізували свої військові організації „Шуцбунд“ (союз охорони); натомісць по селах повстала така сама військова організація „Гаймвер“ (краєва оборона). Через це, що соціялісти захопили міста, то в їх руки перейшла влада і в цілому краю, а що інтереси робітників і селян не завсіди з собою годяться, то між селянством почало зростати незадоволення соціялістичними порядками. Те незадоволення переходило в ряди військової організації, а з того доходило часто до крівавих сутичок „Гаймверу“ і „Шуцбунду“.

В останних часах дуже сильно зросло ворогування цих двох військових організацій, а що одна і друга є дуже сильна і обі є озброєні, то з дня на день очікують крівавого порахунку між ними. Тому часописи, пишучи про Австрію, пишуть: „Австрія під загрозою домашньої війни“. А найсумніще в тому то це, що проти себе стоїть село і місто, селяне й робітники, які є двома відрубними клясами, але в державі себе лише доповнюють і творять одне ціле. Держава однаково, без селян чи без робітників, не може істнувати, а коли одні з другими почнуть битися, то яка з того користь державі? Загибіль і тільки.

Кріваві заворушення в Палестині.

Кріваві порахунки арабів з жидами в Палестині поширилися на цілий край і потягнули за собою багато жертв однаково жидів що й арабів. Палестинські звідомлення виглядають, як звідомлення з війни. Ось кілька заголовків тих звідомлень в жидівській ґазеті: „Кріваві арабсько-жидівські бої в Палестині“, „Стан облоги в Єрусалимі“, „Дальші кріваві сутички“, „Забиті й ранені“, „25 забитих, 107 ранених“, „Англійські війська обстрілюють з аеропляків арабські села“, „Ціла Палестина в пожежі крови“, „Листа мучеників і геройських жертв“, „Повстання проти англійців“, „150 забитих, 500 ранених“, „Кріваві поразки арабів в Тель-Авів, Яффі й Ґайфі“, „Жидівська молодь завзято боронить своєї землі“ — і т. д. Все це вказує, що якийсь час було в Палестині дійсно гарячо. Щойно останні відомости вже спокійніші, бо до Палестини приїхали більші англійські військові відділи, які привертають в краю спокій.

Всю вину за палестинські події жиди звалюють на англійську адміністрацію, яка нібито потурає арабам. Але ті думки є дехто і з поза жидів. Англія опирала завсіди свою могутність на внутрішних релігійних чи національних непорозуміннях народів, які замешкували її кольонії. Кажуть, що й палестинські події є одним з проявів тої англійської політики. Англійці добрі для арабів і для жидів, а коли ті між собою бються і себе взаїмно ослаблюють, то це виходить на користь Англії.

З другого боку жиди й тут виявили свою безпримірну солідарність. На вістку про палестинські події почались по цілому світі жидівські демонстрації і по цілому світі посипалась жертвенність на підтримку жидів в Палестині. Справді, що до цього, то вони можуть бути добрим приміром для кожного поневоленого народу.

Газька конференція скінчилася.

По великих трудах і клопотах дипльомати якось дотягнули конференцію в Газі до кінця. Раді нераді поробили собі ріжні держави уступки, бо таки дуже боялися, щоби конференція не розбилася. Отже поділилися якось тими грішми, які має сплачувати побідникам Німеччина, а рівночасно капнуло з того щось і німцям. Війська побідників, які для забезпечення німецьких грошевих сплат заняли німецьку Надренію, почнуть вже з 15. вересня ц. р. забиратися домів, а до 30. червня слідуючого року вже ціла Надренія має бути зовсім звільнена. Для Німеччини має це велике значіння, бо окупація не лиш зменшувала німецькі прибутки, але ще й за саму окупацію ось тепер німці мають платити 30 міл. марок. Не досить, що тримали Німеччину за горло, то ще й кажуть собі за це платити. Така то вже доля побіджених.

Розвязання Німеччині рук на заході дуже занепокоїло німецьких сусідів на сході. Поляки побоюються, що Німеччина буде тепер підкопувати прихильність Франції до Польщі, а рівночасно буде натискати на те, щоби пороблено їй уступки за рахунок Польщі. Щоби успокоїти затривожених тою справою, появилося в пресі урядове повідомлення, що міністр Залеські зустрівся з Бріяном і оба вони дуже довго і сердечно розмовляли.

Ріжні вісти.

— Жінки добувають собі щораз більших прав і зрівнуються в правах з чоловіками. А все-ж таки, які вони беззахистні... Обчисляють, що в Европі пропадає річно 50.000 жінок. В більшости дістаються вони в руки торговців живим товаром і попадають до домів розпусти.

— Як вірити французькій статистиці, то у Франції є тепер всього 419 безробітних. Натомісць в Англії нараховують їх 1,162.300 душ.

— Китайці перестали битися між собою дома ,то бються на еміґрації в Америці. В бійці ворожих китайських організацій в ріжних містах Спол. Держав кількох китайців вбито а багато поранено.

— В звязку з крівавими подіями в Палестині жиди закликають до збільшення жидівської еміґрації до Палестини, щоби доказати, що навіть кріваві ріжні арабів не злякають їх при відновленні своєї батьківщини.

— В Ню-Йорку, який має біля 7 міліонів мешканців, є на 100 мешканців лиш 20 правдивих американців; решта 80 — це еміґранти, або діти еміґрантів. Тепер на бурмістра міста кандидує син італійського еміґранта.

— До Польщі споваджено в липні ц. р. багато менше ріжних товарів, яких в Польщі не має (прим. риж, чай, бавовна). В цьому добачується зубожіння населення, яке примушене обмежувати свої потреби.

— Розпочалася вже осіння сесія Ліґи Народів.

— Бельгія заключила новий договір з Китаєм в справі своєї концесії в Китаї — в Тієн-Тсіні.

— „Ґраф Цепелін“ облетів землю навколо в часі 21 день і 5 годин.

Замордував маму. Засудять його, чи ні?

Кожний скаже, що коли хтось замордував рідну маму і це йому доказано, то смішно питатися, чи його засудять, чи ні. Як бачите: один англійський письменник замордував свою маму, сам зголосився на поліції, десь вже має його судити за це суд, а люде ставлять собі питання: засудять, чи ні?

Цьому англійцеві помер батько, а згодом тяжко захворіла мама. В неї був рак шлунка і лікарі сказали, що вона вже не вилічиться, але ще довго буде мучитися. Англієць був спіритистом; він займався викликуванням духів і розмовою з ними. Отже він викликав духа свого батька і радився в нього, що має зробити з мамою. Дух батька мав йому наказати спасти маму від терпінь і то як найскорше. Англієць після того дав мамі більшу кількість морфіни і мати спокійно, без болю перенеслася на другий світ, а він сам повідомив про те, що сталося, поліцію.

Вже давно люде ломлять собі голову над тим, чи можна скорочувати життя людям, що є невилічимо хворі і страшно терплять. Є багато прихильників за тим, а є багато ворогів проти цього, а головно існуючі закони забороняють скорочувати людське життя, хоч би воно мало бути для людини одною мукою. Зґаданого англійця зголосилося боронити на суді двох славних англійських письменників, які будуть доказувати, що англієць, який скоротив терпіння мами, зробив добре і благородне діло; зрештою він виповнив лиш наказ батька. Як подивиться на ту справу суд і чи засудить чи ні виновника смерти мами, це покищо нерозвязане питання.

ІНДІЙСЬКЕ СЕЛО.

(Дикі люде.)

Індійське село тепер не те, що було колись. Тепер там культура білих, там білі правлять і по білому здирають з кольорових індійців шкіру. І те цікаво знати, як білі насаджують серед кольорових селян свою культуру, але цікавіше знати, як то ті кольорові індійці жили по дикому, коли ще не знали опіки білих. Тому вернімся яких сто літ взад і подивімся на тодішнє індійське село.

Отже індійське село тому 100 літ. Село, як село, і люде в ньому, як люде, тільки всі кольорові, так неначеб вимазані попілом. І то всі — і чоловіки і жінки і старі і молоді і маленькі такими вже родяться.

Коли село — то й земля в ньому і люде її обробляють. Земля там не така, як в нас, має за мало вохкости, а до того там управляють найбільше риж, а той вимагає багато води; його треба просто водою заливати. Тому всі селянські поля порізані каналами, якими штучно допроваджують на поля воду.

Земля не належала до окремих людей, а до цілого села; щось в роді російської т. зв. общини, тільки, що в Росії ділили ту землю на душі, себто кожному припадала якась там частинка землі і через певне число літ він управляв її, як власну, а в індійському селі управляли землю всі разом, а потім збір ділили на всіх мешканців села. Настояща комуна.

Таким чином люде жили, хліб їли, одівалися і святиню свою утримували і школу, в якій вчилися безплатно, і міліцію, яка пильнувала спокою і ладу в селі. А платили селяне й податки. Тільки ті податки не були постійні, а бували ріжні — більші і менші. Селяне платили просто відсотки від збору — 4 до 12 відсотків. Мало село більший збір, то більший був податок, був збір менший, то й податок зменшався, а не було жадного збору то й ніякого відсотку не було на податок.

Куди-ж і на що йшов той податок? — А був у індійців свій король. Той король і забирав податок, але не на те, щоб потім, як от недавно афганський король забрав собі державну касу та й чкурнув за границю. За податок індійських селян король мав на обовязку лічниці, притулки, мусів впорядку тримати водні канали, а коли в краю був недорід, то селянин зі свого податку діставав ще й безплатну поміч.

Поза тим селянина дуже мало обходило те, що десь там був король. Кожне село було собі инакше яка незалежна республика. Селом правила рада в складі 5 чоловік, яку вибирали на один рік. Всі важні справи рішалися на загальному зібранні, а рада лиш виконувала постанови. Кілька, кількадесять, а то й кількасот сіл творило більшу адміністративну одиницю, щось в роді нашого староства. Тою адміністративною одиницею також правила вибрана рада, а вибирали до неї лише таких людей, що працювали в низах і виказали свої здібности на полі громадської праці. І знов-же — важніші справи тої адм. одиниці рішалися загальним зібранням всіх сіл і вони всі села обовязували, а на місцях виконували їх сільські ради.

Отаке то було життя диких людей — індійців, поки вони були в себе самі господарями і поки не сіли їм на карк білі опікуни — англійці. Але Індії — це не то, що якась европейська держава. Індійців нараховують до 300 міліонів, а на стільки людей то треба й відповідного простору. Звичайно, що й не на всіх просторах жили індійці однаково. Подекуди й у Індіях були дикі звичаї, але коли туди прийшли білі, то нічого не пощадили і зруйнували й те власне індійське життя, якого ніхто не назве некультурним.

Посвячення могили під Зборовом.

Дня 28. серпня ц. р. відбулося посвячення могили під Зборовом. Попереднього дня незнані злочинці перерізали поставлений на могилі дубовий хрест. Комітет Охорони Военних Могил хотів поставити новий хрест. Це заборонено. По скінченню посвячення і відспіванню „Вічная память“ хотів пос. Вислоцький промовити на могилі від імени Укр. Парл. Репрезентації. До його промови не допущено і в той-же час почато розганяти зібрану громаду, яка в числі коло 10.000 людей стояла на дооколичних полях, і багато людей потурбовано. Арештовано 6 людей, яких відставлено до окружного суду в Золочеві. З рамени властий був присутний молодий комісар Вернер і 40 поліціянтів з двома машиновими крісами.

Представники Укр. Парл. Репрезентації виїхали до Варшави, щоби запротестувати перед висшою владою проти подій, які сталися на могилі.

Присилайте передплату!

Листи із вакаційного побуту на Гуцульщині.

I.

Село Шешори, його положення, природня краса клімат, літники, загальні завваги.

При гостинці Косів-Пістинь-Космач, котрим перебивався ґен. Кравс в 1920 р. на Карпатську Україну, лежить на 10 клм. від Косова місцевість Шешори (наголос на Ше...), що тягнеться повних 9 клм. Є це в дійсности кліматична стація. Чи офіціяльно зачислені Шешори до кліматичних станиць, не знаю, але лікарі цю місцевість до таких зачисляють і то до дуже лагідних. Шешори є для тих, котрих легені не зносять острого гірського воздуху, як прим. Підлютого, Ворохти та інших. Тут кітловина на висоті 450 м., окружена горами, вкритими буйними листятими і чатинними лісами, що сягають висоти від 600—950 м. Вітрів тут немає, а коли й є, то верхами гонять, а воздух чистий, лагідний, спокійний і теплий. При тім і тепло тут, як в кітловині Косова-Кутів. Як доказ цього хай послужить факт, що тут сього року сади зародили, а волоські оріхи, які минувшої острої зими всюди вимерзли, тут зелені, ще й подекуди зародили.

Ліси тут державні, або як тут називають „скарбові“. Вони дуже буйні, переважають ялиці й смереки; повні вони суниць, афин, а зруби обильні в малини. Повними бочівками возять їх на кониках гуцули з околиць до Косова, а ще більше до Коломиї. Є тут доволі і дикого звіря, а навіть дикі свині, тому небезпечно далеко пускатися в праліси. Але верхи манять до себе, як прим. Лебедин, Котта 805 м., зі своїм озером, наче вигаслим кратером, на верху, або цікава Карматура (916 м.), з котрої простягається чудовий вид ген далеко на доли по Прут, а в погідні дні по Коломию, віддалену 24 клм.

Ріка тут не велика, але коли гряне дощ, то переміняється в Прут. Називається Пістинка. Це дуже гарна ріка. Русло її у Шешорах дикоромантичне, веться гадюкою поміж скелі, блестить синьо-зеленавою лентою ген глибоко в долині, шумлячи по каменях і скелях. У двох місцях творить вона в Шешорах дикі водопади, де вода гуде несамовито і народ називає їх „гуками“; оден є малий гук, де можна при малім водоспаді брати по боках природні туші, а другий великий гук, котрий є так сильний, що аж лячно робиться зблизька на нього дивитися. Шкода лише, що сила цього водопаду марнується і ніхто її не використовує до електрифікації.

Вода Пістинки своєю краскою подобає на води альпейських рік; вона чистісенька, кождий каміньчик видно, а у глибших плесах вона блакитна, зеленава, а подекуди рожевава. Купелі в ній приманюють до себе, бо вода тепла, куди тепліша від сусіднього Пруту, не говорячи вже про Черемош, котрого студінь є загально знана. У плесах є повно риби, але ловити не вільно, хиба візьметься у надлісництві за оплатою дозвіл. Крім Пістинки є тут ще потік Корове, котрий переповнений пстругами, яких хлопці лапають руками і продають літникам.

Вода до пиття здорова; є тут багато жерел, або як тут називають „джуркало“. Але є також і мінеральні жерела: 1) солянкове, з котрого продають сировицю коновками і місцеві люде соли тут не купують; 2) йодове, котре треба би глибше провертіти і експльоатувати; 3) желізисте, з котрого пють літники воду на скріплення апетиту; 4) щавове, котре нагадує смаком воду жеґестівську. Це жерело має громада експльоатувати.

На літо приїздить до Шешор з кождим роком щораз то більше літників, бо аж з Варшави і Вильна. Цього року більше є поляків ніж українців; з жидів всього 2 родини і вакаційна кольонія учеників в числі 33. Найбільше українців-літників є тут з Коломиї та Станиславова, але є й з Підгаєць, Бібрки, а також зі Львова. Із Львова з українців є тут акад. Філ. Колесса, радник апел. суду Лукіянович, проф. Шах, усі з родинами. За хати платиться від 120—150—200 зол. за цілий сезон, а удержання як у Львові. Дістати можна всего, а головно ярини, чого бракує по інших гірських місцевостях.

Тому радив би я, коли по інших місцевостях так визискують наших літників, як прим. у Гребеннім, Зелемянці, переїхатися в той кут — Пістинь-Шешори, а певно не пожалують. З другого боку можна би із Шешор зробити „українське літниско“, як із Черча купелеве заведення.

На ще одну річ уважаю за вказане звернути увагу: належало би нашому громадянству звернути більшу увагу на гуцульщину, головно літом, коли заливають її літники і прогульковці, але інших націй і ріжними способами її деморалізують. Обовязком українських літників є входити з місцевим населенням в контакт, впливати на нього, заходити до читалень, бо це має велике виховне значіння. Рівнож обовязком є виучувати гуцульщину під оглядом етноґрафічним, мовним, суспільно-господарським, головно молодше українське покоління, котре не знає вже традиції зацікавлення гуцульщиною Шухевичів, Гнатюків, Роздольських, Колессів та інших. Нині натомість виказує особливе заінтересовання тим кутом нашої країни польська суспільність, головно молодь з усіх усюдів, а між ними в першу чергу скавти (пластуни), від яких тут всюди аж роїться.

СТЕПАН КУЛИКОВСЬКИЙ.

Звідки беруться великі гроші?

Ми завсігди повторюємо, що нам потрібні гроші і то великі. Чогоб ми не зачепили з нашого життя, всюди зустрінемось з одним і тим-же: треба зробити, але де-ж на це гроші? Звідки їх взяти?

Звідки? — А ось прочитайте!

94,163.108 зол. мали 30-го червня ц. р. каси ощадности львівського воєвідства з вкладок. Цю суму зложено на 244.906 щадничих книжечок. В одному місяці липні ц. р. зложили люде в тих касах дальших 11,326.815 зол. —12,427.252 зол. заощадили люде по день 31-го липня ц. р. в касах ощадности станиславівського воєвідсства і 7,051.163 зол. в касах тернопільського воєвідства. 218,503.383 зол. 44 сот. зложили люде на 470.473 щадничих книжечках на терені цілої Галичини.

Є це в більшости польські ощадности, хоч безумовно є в них немало й українських грошей. Але припустім, що це все польські гроші, то хиба ми не можемо мати для потреб наших людей і орґанізацій таких самих грошей? Бо, що ми бідніші і не можемо робити великих вкладок, то так, але за те нас є багато більше і наші менші вкладки через те дадуть безумовно більші суми. Треба тільки щадити і складати свої ощадности в наших українських банках і касах.

Завважно, що такі велитенські суми зложило пів міліона людей на цілу Галичину. А нас же українців є кілька міліонів! Коли тільки буде добра воля, то й ми будемо розпоряджати грубими міліонами грошей. І тоді не буде в нас питання: звідки взяти грошей?

„ЗАЗУЛЬКА“.

(Докінчення).

Сенюкови тимчасом в Арґентині не добре жилося. Довго, щось три місяці тинявся без роботи, потім трохи робив, але що заробив то пролежав, бо хорував довго і тяжко. Жінці того всього не писав, щоб не журилася. Потішав її, що йому добре, що гроші пішле пізніше і більшу суму, бо її, мовляв, і так певно не треба.

А жінці грошей таки треба було. Олекса жив як пан. Їв, як на празнику, курив, вбирався, — усе за Сенюкову працю. Свиня пішла на боксові чоботи і убрання, курей половину „Зазулька“ вирізала, молока до „фуґи“ не носила, бо миналося дома.

Перед Новим Роком не стало дров — дорогу завіяло снігом — що робити? — Бух! — вирубав Олекса черешню. Зразу ту чорну, бо вона, мовляв, і так пізна, а потім викорчували й червону.

Нарешті прийшло від Сенюка 10 долярів. Але то були перші й останні гроші від нього. Бо саме в той час, коли хотів посилати других 10 долярів, дістав від когось незнаного лист такого змісту:

— Ти, дурний Іване! Не посилай жінці грошей, а шпаруй на дорогу і приїдь до дому, бо твоя „Зазулька“ знесе яйце... — І ще багато таких дурниць було понаписувано, що й говорити не слід.

Потім дістав ще другий лист — від брата Василя, в якім була описана вся страшна правда про жінку й Олексу. Годі описати, що діялося тоді в Сенюковім серці. Ходив кілька днів мов громом поражений. А як перший біль перевалився — написав жінці письмо, але таке, що вона його до кінця не могла й перечитати. Грозив, що скоро приїде, а вона най стратиться йому з очий геть із Олексою, бо її сокирою зарубає, а сам до криміналу піде.

Олекса зовсім не мав охоти зустрітися з Сенюком по тім всім, що сталося. Зрештою, чого мав сидіти дома і чекати, аж той приїде? Їхали люде до Франції, а він хіба не може? Парубок сильний, як лев, комісія обізнала здатним — і одного дня відїхав Олекса ні не попращавшися з „Зазулькою“. А вона, як довідалася про це, вилізла на горище і скочила на землю. Породила неживу дитину в шести місяцях і тяжко захорувала. Родина відвезла її до лікаря, а потім до шпиталю до Львова. Грошей не було, щоб її рятувати і треба було продати корову.

Тимчасом повернув Сенюк з Арґентини. Не міг видержати ані так довго, аж заробить гроші на дорогу. Що мав власних — то мав, а решту позичив у одного чоловіка зі свого села і обовязався зараз, як тільки приїде. віддати довг жінці.. хоч би мав кусок поля продати.

Дома ждала на нього німа пустка. Ніхто не привитав його з такого далекого світа; ані пес не гавкнув йому на стрічу. Але не йшов він ні до людей виливати своє зболіле серце, ні до коршми затроювати хробака.

— Не дитина я, щоби тратити розум, ні не баба, щоби плакати! Треба жити далі, а коли жити — то й працювати — думав собі. — Як буду так тяжко працювати і щадити, як на чужині, то й тут дороблюся наново своєї втрати...

Не довго був на чужині, а навчився чогось гартувати духа і вірити у власні сили.

А „Зазулька“?

Як вийшла зі шпиталю і довідалася в місті, що Іван вже вернув, не йшла просто до дому, а блукала по полю і лісі щось три дні. Люде здибали її і казали, що вона з сорому та гризоти здуріла, але Іван тому не вірив і не ходив її шукати. Але одного дня, як смерклося, „Зазулька“ таки відважилася прийти на своє обійстя. Вилізла на оріх під вікнами і давай жалібно, як справді зазуля — кукати-виспівувати:

Куку! куку! Я сива зазуля!...
Я до своєї хати стежечку забула!
Куку! куку!

А далі:

— Прилетіла мушка, та до мого вушка, а я ї питаю, чи будеш ми дружка... куку! куку!...

А потім, як зачне вигадувати ріжні дурниці, мов з книжки читає... Аж сміх і сором було слухати. Так, як колись дурний Панько.

Вийшов Сенюк на подвіря, позбігалися люде — судять, радять...

— Та що тут говорити — баба одуріла і кінець! Треба зняти з оріха, звязати, а як не перестане — відвезти на Кульпарків. Бо якжеж варіята в селі тримати?

Просили і грозили всі, щоби злізла з оріха, але нікого не послухала. Аж свого Івана — і то мусів гарно просити. Привели в хату, трохи успокоїлася — заснула. Але двох чоловіків таки остало у Сенюка на ніч, щоби „варіяція“ не повторилася.

На другий день повіз її Сенюк до лікаря. Той вислухав всю історію від виїзду до Арґентини аж по вчорашний день, потім оглянув „Зазульку“, покрутив головою, підсміхнувся і сказав:

— Чоловіче! Ваша жінка не буде більш дуріти і не буде кукати, але ви не смієте її докоряти за те, що вона зробила. Мусите все те забути. Як ні — то далі буде повторятися те саме. А на що того? Ідіть, ідіть до дому і шануйтеся та любіться, як колись!

Так і сталося. Сенюк ніколи не згадував старого гріха. а Сенючка вже більш ніколи не кукала.

Т. М—ньо.

НОВИНКИ.

— **Невидана маса гусениць** появилася було в кремянецькому повіті на Волині. Гусениці сунули через поля цілою лавою широкою кількадесять метрів. Після конюшини, моркви, бураків, гороху й інш. осталась толока. Шкоди величезні.

— **За межу** тяжко порізав серпом свого сусіда Іван Кожушина з Бурдяковець, пов. Борщів. За це відповідатиме перед судом.

— **В Арґентині,** яка сниться неодному нашому бідакові раєм, також вміють люде — бідувати. В одній місцевости (Розаріб) застрайкувало 5.000 робітників на пристані. Видно, добре їм жилося... У вуличних заворушеннях втось вкинув бомбу до трамваю, яка поранила кільканадцять осіб.

— **Онімів** Гілярко Донецький з Котова, пов. Бережани, коли люде добули його зпід глини, яка його засипала. Як то мститься необережність при копанні глини.

— **Двічи пішли гроші з димом.** Люде курять і пускають гроші з димом, а в Лодзі згоріла фабрика тютюневого монополю і величезні гроші зібрані за тютюн ще раз пішли з димом.

— **Школу для господинь** основують у Львові. До школи прийматимуть дівчат, що скінчили 7-ми клясову народню школу, наука триватиме 2 роки, а вчитимуть повного жіночого господарства дома і завідування господарством в публичних інституціях, як санаторії, бурси і т. п. Школа, звичайно, польська.

— **Велика залізнича катастрофа** трапилась в Німеччині. Зовсім розбився поспішний поїзд, що йшов з Парижа до Варшави. Між іншим там згинув один польський громадянин. Родина вбитого отримає велике відшкодовання від залізниці, а крім того суму 16.000 долярів, на яку вбитий був обезпечений в обезпеченевому товаристві. Обезпечення велика річ. Найвища пора, щоби й у нас було для цього належне зрозуміння. Було би тоді менше лиха від таких нещасливих випадків, як град, пожежа, повінь і т. п.

— **Російські меншости,** що живуть в Лотві, Естонії, Литві, Польщі, Чехословаччині і Румунії відбули в Ризі довірочну нараду в справі охорони своїх прав. Був там і оден представник з Галичини. Цікаво, кого він там представляв?...

— **Боєвий настрій** перенісся з Палестини на жидів у Варшаві. 31. VIII. на вічу в справі Палестини жиди не мали арабів, то побилися між собою. Між побитими є й ранені.

— **На морю** мають кораблі досить простору, проте і там трапляються випадки, що наїде один корабель на другий. Таке сталося недавно недалеко берегів Америки. Зударилось два пароплави і оба пішли на дно моря. На одному з пароплавів було 55 пасажирів і 45 чоловік залоги.

— **Знов ґранат** тяжко поранив двох хлопців і одну дівчину з Монастириськ, пов. Бучач. Діти найшли ґранат на полі і коли хотіли його розібрати, він вибух. Всіх відставлено до шпиталю в Станиславові.

Скільки зїдають люде в одній реставрації.

В Берліні є велика реставрація Ашінґер. За рік зїдають люде в тій реставрації 8 міліонів фунтів мяса, 500 тисяч ф. дробу, 300 тис. ф. риб, 9 міл. ф. житньої муки, 5 міл. ф. пшеничної, муки, 220 тис. ф. кави, 500 тис. ф. цукру 8 міл. ф. картопель, 2.500 тис. ф. ярини, 225 тис. ф. сира, 250 тис. літрів молока, 375 тис. літр. сметани, 4 міл. яєць. — Кожного дня випивають там люде 25.000 літрів пива і 300.000 чашок чорної кави. — Денно буває в тій реставрації 250.000 людей, а продукти до реставрації доставляє 30 тяжких авт і 65 возів зі 100 кіньми. — Стільки зїдають люде в одній лиш реставрації.

Ціни у Львові.

Збіже Пшениця 40·—, жито з 1928 р. 24·—, ячмінь 19·50, овес 20·—, гречка 27·50, кукуруза 27·50, сіно солодке 8, солома пресована 5. Ціни найвисші на стації заладовання.

Гроші. Доляр амер. 8·87, канад. 8·79, чеська корона 0·25, австр. шілінґ 1·25, лей 0·05, французьк. франка 4·0 швайц. фр. 1·71, фунт штерл. 43·50, червінець 20.

Відділ правної поради.

Веде пос. В. Целевич.

ЗАМІТКА. У цьому відділі будемо давати відповіди на запити кожного передплатника „Свободи“. Листовну відповідь одержить лише той передплатник, що пришле почтовий значок за 25 сот.

Які постанови обовязують на північно-західних українських землях відносно риболовства?

У воєвідствах: волинському, поліському, виленському, новгородському і частинно білостоцькому обовязують зовсім окремі постанови про риболовство. Вони містяться в арт. 490—497 закону про сільське господарство (Збір рос. законів, т. XII. ч. 2, видання з 1903 р.) та в арт. 246 і 623 російського карного кодексу.

Арт. 246 карн. кодексу заборонює ловити рибу при помочи вибухових матеріялів, або трутюк. Арт. 493 закону про сільське господарство постановляє, що до недозволених способів ловлі належить ловлення риб при помочи самоловок і інших таких знарядів, які перепиняють вільний перехід риб з озера і їх перехід в гору ріки. Арт. 495 того самого закону забороняє уживати таких неводів, яких довжина є більша як половина ширини ріки. Арт. 496 забороняє закидати неводи з двох протилежних берегів в одному напрямку. Натомість нема в законах ніяких постанов про охоронний час для риб і про величину ловлених риб та про розміри очок в сітях. В слід за тим ніхто не може бути караним за нарушення охоронного часу і ловлення малих риб.

Чи державна поліція має право нагляду над громадськими арештами?

Поліція не є надзірним орґаном над громадською самоуправою і тому не має ніякого права контролювати громадські арешти. Коли громадські зверхности допускаються зловживань прим. звільняють особи засуджені на арешт і симулюють виконання кари, поліція може зробити донесення, але сама не має права видавати якихнебудь заряджень.

В справі шкільного плєбісциту.

Перед початком нового шкільного року запитують нас, що робити зі шкільним плєбісцитом, або іншими словами, чи вносити шкільні декларації за українською мовою навчання в школі. Багато родичів знеохотилося тим, що попередні плєбісцити не віднесли сподіваного успіху. На нашу думку не слід переводити шкільного плєбісциту у всіх громадах, а лише в тих, де є якісь вигляди на успіх. Вичислімо ті випадки.

Насамперед шкільний плєбісцит слід переводити в усіх тих громадах, де є тепер вселюдна школа з польською мовою навчання а до тої школи ходить що-найменше 40 українських дітей. На основі внесених декларацій родичів що-найменше 40 дітей за українською школою польську школу можна би перемінити на утраквістичну. Зі сказаного слідує, що на основі такого плєбісциту можна буде певну кількість польських шкіл по містах і місточках перемінити на утраквістичні. Для наших загрожених спольщенням дітей по містах значить дуже багато, коли бодай деяких предметів вони будуть учитися в українській мові.

Відтак там, де є утраквістична школа, слід вносити шкільні декларації з домаганням української школи лишень в тому випадку, коли до тої школи не ходить двайцять дітей польської і жидівської народности. Коли до школи ходить 20 польських і жидівських дітей, то на основі істнуючих законів нема ніяких виглядів на це, щоби вдалося вибороти українську школу і нам шкода часу і праці на безуспішне вношення деклярацій. Але це ще не все. Звичайно нема української школи тому, що шкільна влада твердить, що родичі двайцяти дітей внесли декларації з домаганням польської школи. Українські родичі не мають змоги виказати неправдивість твердження шкільної влади тому, що влада, заслонюючись урядовою тайною, не хоче подати до загального відома, хто підписав декларації за польською школою. Тому тільки там є вигляди здобути українську школу при помочі вношення шкільних деклярацій, де всі родичі українських дітей підпишуть шкільні декларації за українською школою, а за польською школою вже не буде кому підписувати деклярацій. Поясню справу на примірі.

До школи в Лозині ходить 120 дітей. Коли шкільні декларації за українською школою внесуть родичі 105 дітей, то хотяй би родичі решти 15 дітей домагалися польської школи, вони її не добудуть тому, що ми маємо чорне на білім, що не могло назбиратися польських деклярацій за 20 дітей. Коли би шкільна влада всетаки упиралася при твердженню, що внесено потрібну кількість деклярацій за польською школою, то ми могли би дуже легко перед адміністраційним трибуналом виказати неправдивість такого твердження і добути українську школу. Коли би в поданому випадку внесли шкільні декларації приміром лише родичі 80 дітей, то ми не могли би доказати, що родичі решти 40 д. не внесли деклярацій за польською школою. Зі сказаного бачимо, що тільки ті громади можуть добути українську школу, де нема байдужних, де всі українські родичі підпишуть декларації за українською школою, а в громаді нема 20 польських і жидівських дітей в шкільному віці. Українські родичі занедбали в боротьбі за українську школу один засіб боротьби, а саме вношення позву до Найвищого Адміністраційного Трибуналу. Коли шкільна кураторія видала некорисне рішення про викладову мову в школі, слід внести позов до Трибуналу. Інформації відносяться до всіх українських земель.

Смішне.

В суді.

Судя до оскарженої жінки: Чого ви подрапали чоловіка? Хіба не знаєте, що чоловік голова дому?

Оскаржена: А деж, пане сендзьо. маю драпатися, як не в голову?

Над морем.

Малий хлопчик перший раз побачив пароплав і кричить: тату, дивися, машина купається.

Видає С-ка „Діло“, зар. стов. з обмеж. пор. — За редакцію відповідає Ол. Кузьма. — З друкарні Вид. Спілки „Діло“, Львів. Ринок ч. 10